

Utvecklingen inom den kommunala sektorn

Innehåll

Den kommunala ekonomin	2
Mål för den kommunala ekonomin	2
Kommunsektorn utgör en betydande del av samhällsekonomin	2
Försämrat resultat i kommunsektorn 2001	2
Störst kostnadsökning inom utbildning äldre- och handikappomsorg och vård	4
Jämn inkomstfördelning mellan länen	5
Särskilda insatser viktiga för att hjälpa de ekonomiskt svagaste kommunerna och landstingen	6
Hälso- och sjukvård	7
Socialtjänst	9
Äldreomsorg	9
Handikappomsorg	9
Individ- och familjeomsorg	10
Barnomsorg, skola och vuxenutbildning	12
Förskola och skolbarnsomsorg	12
Det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar	12
Vuxenutbildning	14

Den kommunala ekonomin

Mål för den kommunala ekonomin

Det övergripande målet för den kommunala ekonomin anges i kommunallagen. Kommuner och landsting ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. I förarbetena till lagen anges exempel på vad som är att anse som god ekonomisk hushållning. I normalfallet är det inte god ekonomisk hushållning att ta lån för att täcka löpande kostnader. Vidare bör försäljningsmedel för anläggningstillgångar användas till nya investeringar eller för att betala på lån. Det balanskrav som trädde i kraft den 1 januari 2000 innebär att kommuner och landsting varje år ska upprätta en budget för nästa kalenderår (budgetår) så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om kostnaderna för ett visst år överstiger intäkterna ska det negativa resultatet motsvaras av ett minst lika stort sammanlagt positivt resultat de närmast följande två åren.

Målet för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, vilket merparten av statsbidragen till kommuner och landsting utgår från, är att skapa goda och likvärdiga förutsättningar för kommuner och landsting att uppnå de nationella målen inom olika verksamheter.

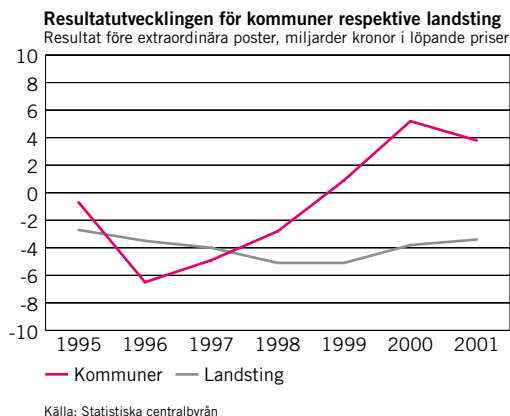
Det kommunala utjämningsystemet är ett av de viktigaste instrumenten som staten har till sitt förfogande för att alla kommuner respektive landsting ska tillförsäkras likvärdiga ekonomiska förutsättningar för att bedriva sin verksamhet, oberoende av invånarnas inkomster och kommunens eller landstingets strukturella förhållanden.

Kommunsektorn utgör en betydande del av samhällsekonomin

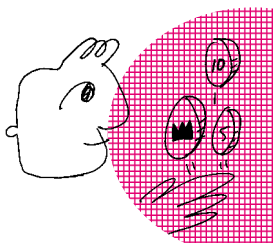
Kommuner och landsting utgör en betydande del av samhällsekonomin. Sektorns utgifter motsvarade 2001 22,5 procent av BNP, varav 19,1 procentenheter utgjorde kommunala konsumtionsutgifter. År 2001 ökade sektorns BNP-andel med 0,5 procentenheter jämfört med 2000. Den kommunala konsumtionen som andel av BNP var 2001 i stort sett tillbaka på samma nivå som 1980, cirka 19 procent. Under 2001 ökade de kommunala konsumtionsutgifterna i fasta priser med 1,9 procent. 2000 var ökningen 2,6 procent.

Försämrat resultat i kommunsektorn 2001

Landstingen har sammantaget under perioden 1995–2001 redovisat ett negativt resultat på cirka 3–5 miljarder kronor per år. Kommunernas positiva resultatutveckling sedan 1996 bröts 2001 då resultatet försämrades med cirka 1,5 miljarder kronor jämfört med 2000.

Även om kommunerna fr.o.m. 1999 sammantaget redovisar ett positivt resultat finns det enskilda kommuner som redovisar underskott.

För kommunerna har de extraordinära posterna bidragit till att förbättra resultatet relativt kraftigt. De extraordinära posterna kan t.ex. bestå av en realisationsvinst i samband med en försäljning av en fastighet eller ett kommunalt bolag. Resultatet inklusive de extraordinära posterna, d.v.s. årets resultat, förbättrades med närmare 3 miljarder kronor 2001 för kommunerna. För landstingen har dessa poster däremot haft en marginell betydelse.

Kommunernas respektive landstingens samlade resultaträkningar						
Miljarder kronor						
År	Kommuner			Landsting		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Verksamhetens nettokostnader	-253,7	-263,4	-280,2	-116,2	-122,6	-131,5
Skatteintäkter	211,2	226,0	243,4	99,4	107,8	118,0
Generella statsbidrag ¹	43,1	41,3	39,4	11,1	10,8	10,5
Finansiella poster	0,3	1,3	1,2	0,6	0,2	-0,4
Resultatet före extraordinära poster	0,9	5,2	3,8	-5,1	-3,8	-3,4
Extraordinära poster	5,3	3,5	7,7	-0,3	-0,1	-0,1
Årets resultat	6,2	8,7	11,5	-5,4	-3,9	-3,5

Källa: Statistiska centralbyrån och Landstingsförbundet

Anm. Resultaträkningarna för 2001 avseende kommunerna är preliminära

¹⁾ Redovisas netto efter avdrag för avgift till kommunkontosystemet

Under perioden 1996–1999 varierade antalet kommuner med positivt resultat mellan 80 och 125. År 2000 ökade antalet till 177, delvis som en följd av en gynnsam intäktsutveckling detta år. År 2001 ökade antalet kommuner med positivt resultat preliminärt till 198. Antalet kommuner som fastställt en budget i balans är emellertid fler än vad utfallet visar.

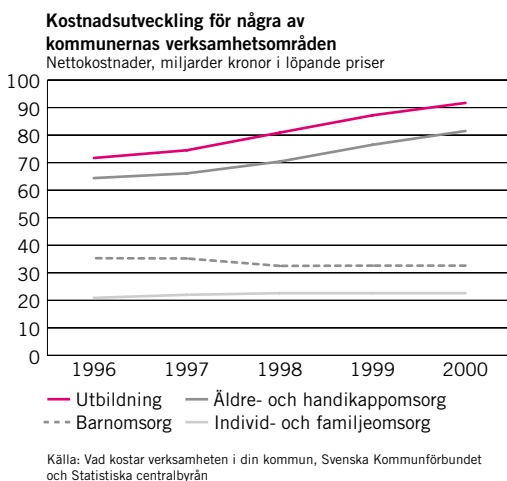
Antal landsting med positivt resultat ökade såväl 2000 som 2001. Tio landsting hade en ekonomi i balans 2001. Södermanland, Västmanland och Gävleborg uppvisar de starkaste resultaten. Sju landsting hade ett underskott som översteg två procent av nettokostnaderna. Störst underskott hade Stockholm, Värmland, Skåne och Kalmar. Underskotten i Stockholm och Skåne motsvarar tillsammans nästan hela landstingssektorns redovisade underskott 2001. Västra Götaland redovisar ett positivt resultat efter skattehöjningen 2001 med 75 öre.

Störst kostnadsökning inom utbildning, äldre- och handikappomsorg och vård

Under senare år har kostnaderna för utbildning och äldre- och handikappomsorg ökat, medan barnomsorgen minskat som andel av kommunernas nettokostnader. Äldre- och handikappomsorgen, som svarar för 30 procent av nettokostnaderna, har haft den kraftigaste nettokostnadsökningen sedan 1993. Kostnaderna för utbildning, 34 procent av nettokostnaderna, har sedan 1996 ökat i samma takt som äldre- och handikappomsorg, dvs. med cirka 6 procent per år i löpande priser.

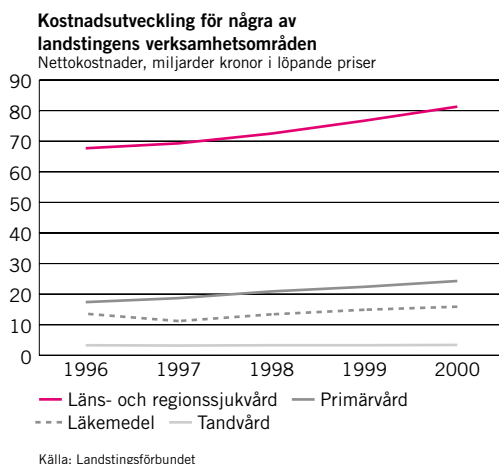
Ökningstakten när det gäller kostnaderna för barnomsorgen, 12 procent av nettokostnaderna, har dämpats sedan 1997, främst p.g.a. ett minskande antal barn i förskoleåldrarna. Minskningen 1998 beror dock främst på att förskoleklassen (den f.d. 6-årsverksamheten) fördes över från barnomsorgen till utbildningsverksamheten.

Individ- och familjeomsorgen, som utgör 8 procent av nettokostnaderna, ökade relativt kraftigt fram till 1996, bl.a. till följd av stigande arbetslöshet och ökade kostnader för flyktningmottagning. Därefter har kostnadsutvecklingen stabiliserats.

Hälso- och sjukvård är den dominerande verksamheten inom landstingen och utgör 90 procent av landstingens totala kostnader. Kostnaderna har ökat kraftigast inom primärvården, med cirka 9 procent per år i löpande priser, under perioden. Kostnadsökningstakten inom läns- och regionssjukvården har dock tilltagit sedan 1998 medan kostnaderna har ökat i en jämnare takt över hela perioden inom primärvården. Nettokostnaderna för tandvården har legat i det närmaste still sedan 1995.

Kostnaderna för läkemedel har årligen under perioden 1994–2000 ökat med cirka 8 procent i genomsnitt.

Jämn inkomstfördelning mellan länen

Det nuvarande utjämningsystemet för kommuner och landsting infördes 1996, tillsammans med ett nytt generellt statsbidrag. I systemet ingår även särskilda införanderegler. Utjämning sker genom att kommuner och landsting med en skattekraft (beskattningsbar inkomst per invånare) över genomsnittet och/eller goda strukturella förutsättningar (befolkningsstruktur, sociala förhållanden och bebyggelsestruktur m.m.) betalar en utjämningsavgift till staten. Kommuner och landsting med en skattekraft som är lägre än genomsnittet och/eller som har sämre strukturella förutsättningar erhåller ett utjämningsbidrag från staten.

Inkomstutjämnningen är den del som ökar mest, med cirka 20 procent mellan 2001 och 2002. Det beror på att både skattekraften och antalet invånare ökar snabbare i Stockholms län, som är det län som har högst skatteunderlag per invånare.

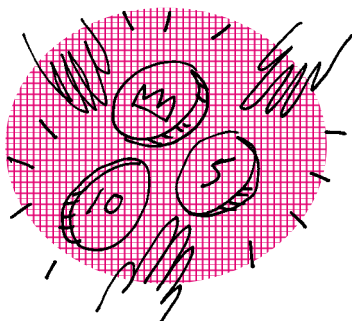
Omslutning i utjämningsystemet

Miljarder kronor i löpande priser.

	Kommuner		Landsting	
	2001	2002	2001	2002
Inkomstutjämning	10,7	12,4	4,0	4,8
Kostnadsutjämning	4,9	5,1	1,3	1,5
Införanderegler	2,3	2,0	2,2	2,0
Totalt utjämning	12,6	13,8	4,2	4,4
Generellt statsbidrag ¹	59,0	58,6	19,3	17,7

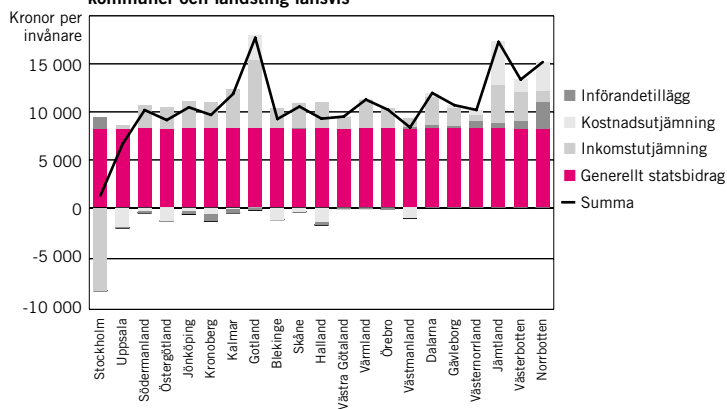
Källa: Finansdepartementet

¹⁾ Inklusive ekonomiska regleringar

Varje län är mottagare av bidrag från staten om man ser till nettot av generellt statsbidrag, inkomstutjämning, kostnadsutjämning och införandetillägg. Inkomstutjämnningen är den del i systemet som svarar för den största omfördelningen. Stockholms län är det enda län som har en skattekraft som är högre än den genomsnittliga i riket och är därför bidragsgivare. Övriga län är sammantaget bidragsmottagare även om det finns kommuner i andra län som har en skattekraft som överstiger riksgenomsnittet. Kostnadsutjämnningen omfördelar mindre pengar men har ändå stor betydelse för vissa kommuner och landsting med höga strukturella kostnader. Även införandereglererna har stor betydelse för vissa kommuner och landsting, främst i Norrbottens och Stockholms län.

Omfördelning i statsbidrags- och utjämningsystemet 2002, kommuner och landsting länsvis

Källa: Statistiska centralbyrån

Utjämningsystemet bör dock sättas i ett större sammanhang. Det är först när man studerar summan av statsbidrag, utjämning och skatteintäkter som effekten av utjämningen framgår.

Skillnaderna i inkomster förklaras främst av skillnader i utdebiteringsnivå. Inkomsterna varierar mellan 49 000 och 58 000 per invånare.

Skillnader i skattekraft har mindre betydelse till följd av den mycket långtgående inkomstutjämningen. Vid samma utdebiteringsnivå skulle skillnaden i skatteinkomsten efter utjämning ligga i intervallet 99–103 procent av genomsnittet. Även kostnadsutjämningen påverkar inkomsterna i stor utsträckning. De som har höga strukturella kostnader får ett bidrag i kostnadsutjämningen och vice versa.

Särskilda insatser viktiga för att hjälpa de ekonomiskt svagaste kommunerna och landstingen

Från 1996 har särskilda medel ställts till regeringens förfogande för att skapa möjligheter att i rekonstruktivt syfte tillfälligt bistå kommuner och landsting som på grund av speciella omständigheter kan hamna i en särskilt svår ekonomisk situation.

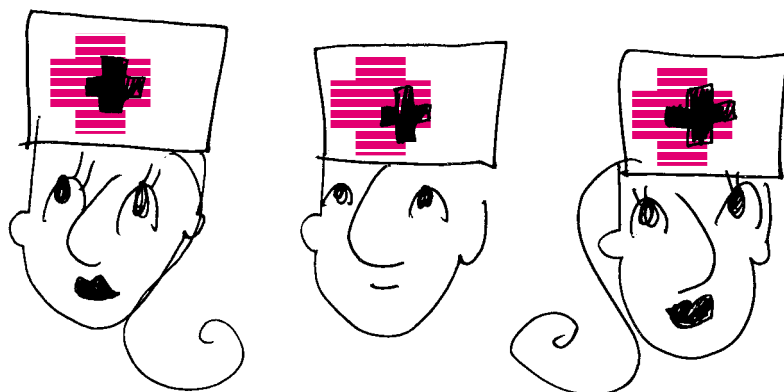
Medel som fördelats av regeringen under 2001	
<i>Miljoner kronor</i>	
	Bidrag
Översvämningar	16
LSS	450
Omställningsbidrag till landsting	153
Hiv/aids	84
Kiruna och Bodens kommuner	96
Ljusnarsbergs kommun	40
Jokkmokks kommun	16
Vindelns kommun	7
Uppdrag	10
Bostadsdelegationen	378
Summa	1 250

Källa: Finansdepartementet

Hälsa- och sjukvård

Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Den sammantagna bilden av förhållandena inom hälso- och sjukvården kännetecknas bland annat av en god medicinsk kvalitet, upplevda brister vad gäller tillgängligheten och svårigheter att rekrytera och behålla personalen. Under 2001 legitimerades ett rekordstort antal läkare. Sedan 1996 har en ökning skett med cirka 20 500 årsarbetskrafter inom landstingens hälso- och sjukvård. Trots detta fortsätter mängden vakanser att vara stor.

Under 1990-talet har hälso- och sjukvården förmått förbättra både tillgängligheten och kvaliteten. Bakom framstegen ligger en förändrad arbetsfördelning där rader av sjukdomstillstånd som tidigare krävt långvarig slutenvård numera sköts i öppen vård. Bland annat behandlas patienter som behöver långvarig uppföljning och stöd för kroniska sjukdomar i större utsträckning inom primärvården än tidigare. Det gäller också alla de, framför allt äldre, som vårdas i hemmet eller i särskilt boende, ofta med flera samverkande sjukdomar, men också yngre långtidssjuka som vårdas hemma.

Antalet anmälningar till hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) angående olyckor och fel i sjukvården steg under 1990-talet men har varit tämligen konstant de senaste tre åren. Antalet ärenden som lett till påföljd har dock varit oförändrat under 1990-talet, vilket tyder på att det kan vara anmälningsbenägenheten snarare än antalet fel i vården som ökat. Statistik över antalet inkomna anmälningar, avgjorda ärenden samt påföljder redovisades i den kommunala skrivelsen för 2001.

Lex Maria-bestämmelserna innebär att allvarliga skador, sjukdomar och tillbud som inträffar i hälso- och sjukvården ska rapporteras till Socialstyrelsen. Antalet sådana anmälningar har minskat med 50 procent sedan mitten av 1990-talet och var 2000 nere på ungefär 900 stycken. En patient som skadas i samband med behandling eller liknande åtgärd inom hälso- och sjukvården (inklusive tandvården) kan söka ersättning för skadan från patientförsäkringen

Psykiatrireformen, som genomfördes 1995, syftade till att förbättra psykiskt funktionshindrades situation i samhället genom att bl.a. stimulera utbyggnaden av bostäder och utveckla dagliga verksamheter. Reformen har inneburit att många psykiskt funktionshindrade fått ett betydligt bättre liv. Enligt Socialstyrelsen finns det dock en grupp människor som inte fått sina villkor förbättrade då de inte fått tillgång till ett eget boende eller ett boende under hemlika former. Denna grupp bor kvar på institutioner där nu kommunen ansvarar för platserna istället för, som tidigare, landstingen.

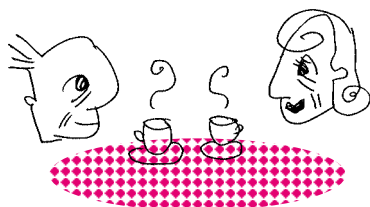
Det skrivs ut en större mängd läkemedel till kvinnor men kostnaden per förskrivet läkemedel är högre för män än för kvinnor. Särskilt tydlig är skillnaden för läkemedel mot depression och annan psykisk ohälsa och för läkemedel mot smärta.

De totala kostnaderna för hälso- och sjukvårdsändamål uppgick 2000 till 163 miljarder kronor, vilket är en ökning med nära 6 procent från föregående år. Kostnaderna för sjukvården per invånare varierar mellan de olika landstingen. Skillnader finns också avseende vårdtidernas längd och vårdnivån.

År 2001 uppgick kostnaderna för läkemedelsförmånen till knappt 17 miljarder kronor, en ökning med drygt 7 procent jämfört med 2000.

Socialtjänst

Äldreomsorg

Det övergripande målet för socialtjänsten är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Andelen äldre som får kommunal äldreomsorg, i ordinärt eller särskilt boende, har varit i stort sett oförändrad under de senaste åren. De utökade resurserna som tillkommit verksamheter inom vård och omsorg har under senare år främst gått till äldre med omfattande vårdbehov. Hemtjänstens "volym", dvs. antal timmar vård och omsorg, har ökat för dessa individer. Resurstillskottet syns därför inte i ett ökande antal eller en ökande andel äldre personer med kommunal vård och omsorg.

I många av landets kommuner råder platsbrist inom särskilda boendeformer. Detta leder till långa väntetider för många äldre som fått beslut om plats i särskilt boende.

Det pågår ett omfattande utvecklingsarbete inom den kommunala äldreomsorgen. Bland annat arbetar många kommuner med att utveckla system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling och att förbättra stödet till anhöriga.

Personalen inom äldreomsorgen har under senare år ökat, men det finns ett fortsatt stort rekryteringsbehov. Flertalet av landets kommuner har stora rekryteringsproblem.

Äldreomsorg där driften överlåtits till privata entreprenörer fortsätter att öka. År 2000 erhöll 9,4 procent av äldreomsorgstagarna hjälp från privata vårdgivare.

År 2000 uppgick kommunernas kostnader för äldreomsorg till drygt 67 miljarder kronor.

Handikappomsorg

Hälften av kommunerna saknar fortfarande ett handikappolitiskt program. Enligt den nationella handlingsplanen för handikappolitiken bör arbetet med att skapa ett tillgängligt samhälle prioriteras. Liksom tidigare brister det dock fortfarande i detta avseende, särskilt för barn med funktionshinder.

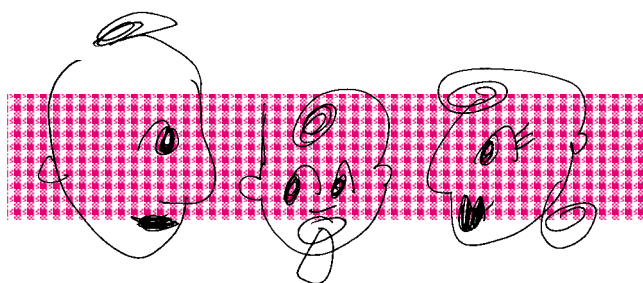
Antalet klagomål inom området omsorg om personer med funktionshinder har ökat mer än inom andra sociala tillsynsområden. Resultatet av länsstyrelsernas tillsyn visar att verksamheten för personer med funktionshinder behöver förbättras för att tillgodose den enskildes rättssäkerhet och verksamhetens laglighet. Antalet icke verkställda domar och icke verkställda kommunala beslut ligger på samma nivå som året innan. Svårigheterna att rekrytera personal består. Det är fortsatt brist på bostäder med särskild service och utbyggnaden sker inte i den takt som behövs. Kommunernas intresse att starta verksamheter med personliga ombud blev större än förväntat.

Antalet personer yngre än 65 som var beviljade hemtjänst är i stort sett oförändrat, men antalet hjälptimmar har ökat med cirka 5 procent.

Antalet personer med funktionshinder yngre än 65 år som bodde permanent i bostad med särskild service är i stort sett oförändrat jämfört med tidigare år.

Det totala antalet personer med LSS-insatser har ökat med 2 procent. Den insats som ökat mest är ledsagarservice, medan insatsen råd och stöd har minskat. Andelen personer med psykiska funktionshinder som hade insatser enligt LSS av kommunen har ökat med cirka 9 procent. Nästan en tredjedel av alla insatser gällde barn och ungdomar.

Kommunernas kostnader för insatser till funktionshindrade har ökat med 11 procent och uppgick 2000 till 27,8 miljarder kronor. Den mest kostnadskrävande insatsen är personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och lagen om assistansersättning (LASS)

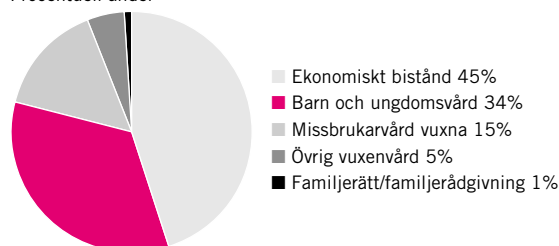

Individ- och familjeomsorg

Socialtjänstens individ- och familjeomsorg omfattar både förebyggande verksamhet och individuellt inriktat utrednings- och behandlingsarbete. De främsta målgrupperna är socialt utsatta barn och ungdomar, missbrukare samt vuxna med behov av socialbidrag för sin försörjning. Till individ- och familjeomsorgen hör också vissa uppgifter inom det familjerättsliga området.

Kommunernas sammanlagda kostnader för individ- och familjeomsorgen 2000 uppgick till 22,6 miljarder kronor – i stort sett oförändrat jämfört med 1999 mätt i löpande priser. Den största enskilda posten var kostnader för socialbidrag som uppgick till 9,5 miljarder kronor. Näst störst är kostnaden för vård av barn och unga.

Fördelning av kommunernas kostnader för individ- och familjeomsorg 2000
Procentuell andel

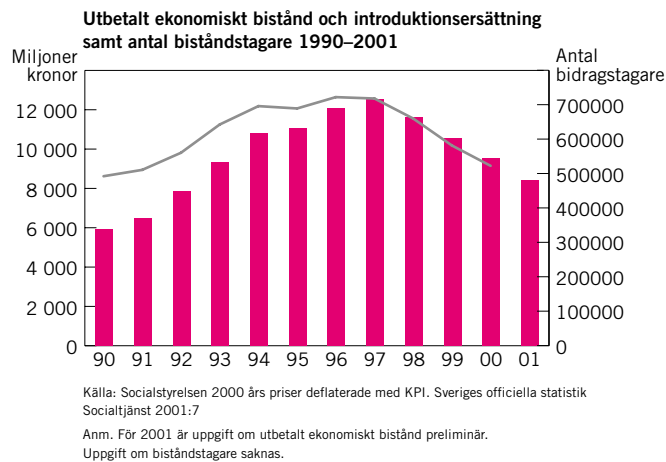

Källa: Statistiska centralbyrån, Den offentliga sektorns finanser

Såväl kostnaderna för ekonomiskt bistånd som antalet biståndshushåll fortsätter att minska. Ett förhållandevis gynnsamt arbetsmarknadsläge liksom kommunernas satsningar på arbetslinjen och samverkan ligger bakom denna utveckling. Även om antalet hushåll som uppbär ekonomiskt bistånd under lång tid avtar har många fortfarande ett långvarigt behov av bistånd. Skälen till detta kan vara att utrikes födda som har svårt att komma in på arbetsmarknaden, att äldre saknar svensk pension, psykisk ohälsa, missbruk, hemlöshet och annan social utsatthet.

Brist på individuella behovsbedömningar leder till att människor inte alltid beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå. Det gäller särskilt människor som under lång tid uppstår bistånd. Innehållet i riksnormen är avpassat till korta biståndsperioder och normen i sig bygger på en mätning av äldre datum som inte tagit hänsyn till de senaste årens standardförbättringar.

Ett ökat medvetande om att se till barnets bästa i ekonomiska biståndsärenden är en effekt av att bestämmelser i barnkonventionen införlivats i socialtjänstlagen. Men det brister fortfarande i tillämpningen. Det brister även i handläggning och dokumentation liksom i bemötandet.

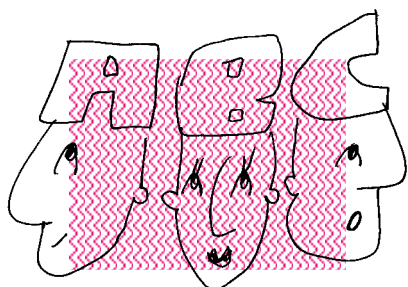

1990-talet var ett händelserikt årtionde inom den sociala barnvården. Det karaktäriserades av beslut och principiella markeringar som dels kommit att verka ambitionshöjande, dels kommit att påverka resurserna inom området. Det skedde varken personalminskningar i absoluta tal eller generella nedskärningar av ekonomiska resurser. En tydlig ökning av antalet barn och ungdomar i dygnsvård skedde och antalet barn och unga som har insatsen kontaktperson/familj ökade

Barnperspektivet har fått bättre genomslag även om det fortfarande finns brister. Utredningstiderna har blivit kortare, men de varierar mellan kommunerna. Länsstyrelserna rapporterar om svårigheter att rekrytera och behålla kompetent och erfaren personal inom den sociala barnvården.

Missbrukarvården har genomgått stora förändringar sedan början av 1990-talet. Tvångsvården har minskat kraftigt samtidigt som öppenvården har kommit att spela en allt större roll. Drygt 80 procent av samtliga vårdinsatser den 1 november 2000 ägde rum i öppenvården. Andelen var densamma året innan.

Barnomsorg, skola och vuxenutbildning

Förskola och skolbarnsomsorg

Målet för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen är att stimulera barns utveckling och lärande samt bidra till goda uppväxtvillkor. Det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar ska ge alla, oberoende av kön, geografisk hemvist, samt sociala och ekonomiska förhållanden lika tillgång till likvärdig utbildning. Det offentliga skolväsendet för vuxna ska ge dessa tillfälle att i enlighet med individuella önskemål komplettera sin utbildning. Svenskundervisning för invandrare ska ge vuxna invandrare grundläggande kunskaper i det svenska språket och om det svenska samhället.

Behovstäckningen inom förskolan är i de flesta fall god, även om vissa kommuner uppger att de har svårigheter med den framtida beredskapen. Andelen barn som är inskrivna i förskoleverksamheten eller skolbarnsomsorg som drivs av annan huvudman än kommunen har ökat sedan 1995 och uppgick 2001 till 12 procent. Kostnaden per barn i förskola och skolbarnsomsorg varierar stort mellan olika delar av landet. Storstäder och glesbygdskommuner har höga kostnader medan förortskommuner generellt sett har lägre kostnad per barn.

Den totala kostnaden för barnomsorgen uppgick 2000 till 39,8 miljarder kronor, en minskning med en procent i fasta priser jämfört med 1999.

Antalet barn per årsarbetare har ökat under hela 1990-talet men har stabiliserats under de senaste åren.

Det totala antalet anställda inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen omräknat till heltidstjänster minskade med 252 personer och uppgick under läsåret 2001/02 till totalt 87 400 personer. Personaltätheten, beräknad som antal barn per årsarbetare uppgick under läsåret 2001/02 till 5,4 i förskolan, vilket är oförändrat i jämförelse med föregående läsår. Inom fritidshemmen uppgick personaltätheten under läsåret 2001/02 till 17,4 barn per årsarbetare.

Det offentliga skolväsendet för barn och ungdomar

Förskoleklassen är en egen skolform för 6-åringar. De integrationsmål som gäller pedagogiskt utvecklings- och förnyelsearbete och som var ett av huvudsyftena med förskoleklassens införande, är fortfarande både giltiga och viktiga. Bättre förutsättningar behövs för att integrationsreformen ska kunna utvecklas i den riktning som det var tänkt. Enligt enkätundersökningar har föräldrar dock en positiv syn på förskoleklassen och integrerad verksamhet

Antalet barn som var inskrivna i förskoleklassen ökade något mellan läsåren 2000/01 och 2001/02. Ökningen kan förklaras med de ökande födelsetalen. Andelen av sexåringarna som återfinns i förskoleklassen uppgår till 93 procent, vilket är oförändrat jämfört med föregående läsår.

Andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program av det totala antalet elever som avslutade år 9 våren 2001 är i stort sett oförändrad jämfört med året innan. Däremot har andelen elever som inte uppnått

målen i ett eller flera ämnen ökat något från 24,3 till 25,7 procent. Pojkar med utländsk bakgrund har ökat sitt genomsnittliga meritvärde, även om de fortfarande släpar efter i jämförelse med andra elevgrupper.

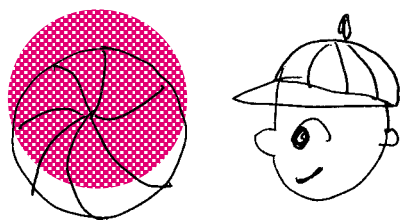
Skolverkets stora attitydundersökning visar att de flesta elever trivs och känner sig trygga i skolan men att allt fler elever i såväl grundskolan som gymnasieskolan också känner sig allt mer stressade.

Antalet elever i fristående skolor under läsåret 2001/02 ökade med 9 580 elever, vilket innebär att 4,9 procent av alla grundskoleelever undervisades i fristående skolor. Antalet fristående skolor ökade också med 57 skolor jämfört med före-gående läsår.

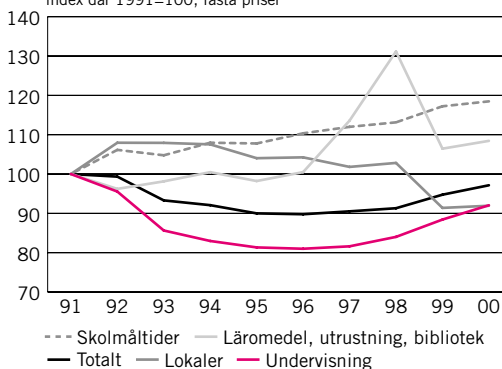
Den 1 april 2000 hade drygt hälften (152 stycken) av landets 289 kommuner upprättat kvalitetsredovisningar för 1999. Av dessa bedömdes 76 stycken motsvara förordningens krav. Stora kommuner lämnade in kvalitetsredovisningar i större utsträckning än små kommuner. Generellt sett var informationen i redovisningarna mer av uppföljande än utvärderande och analyserande karaktär.

Enligt Skolverket har drygt 70 procent (207 stycken) av kommunerna upprättat kvalitetsredovisningar för 2000, vilket är en förbättring med cirka 36 procent jämfört med föregående år. Fortfarande har dock 82 kommuner inte lämnat någon redovisning och därmed inte uppfyllt kraven i förordningen. Av kvalitetsredovisningarna för 2000 svarade cirka 67 procent upp mot förordningens krav, vilket även det är en avsevärd förbättring.

Kostnaden för den kommunala grundskolan uppgick 2000 till 59,7 miljarder kronor, en ökning med 2,8 miljarder kronor i fasta priser. De fristående skolornas andel av denna kostnad är den samma som föregående år, 3 procent.

Förändring i kostnad per elev i kommunal grundskola, totalt och för några olika verksamheter 1991-2000
index där 1991=100, fasta priser

Källa: Skolverkets rapport 204. Jämförelsetal för huvudmän del 2, 2001

Våren 2001 lämnade 79,2 procent av eleverna i år 3 gymnasieskolan med slutbetyg, en minskning med 3,5 procentenheter sedan läsåret 1999/2000. Av alla elever med slutbetyg hade 84,6 procent behörighet för universitets- och högskolestudier, en ökning sedan föregående läsår med 4,3 procentenheter. Störst var ökningen på programmen med yrkesämnen med i genomsnitt 6,7 procentenheter. Knappt 92 procent av alla elever gick på något av de 17 nationella programmen eller ett specialutformat program. Av eleverna i år 1 gick knappt 15 procent på det individuella programmet. Andelen elever i de fristående gymnasieskolorna har ökat och uppgick hösten 2001 till 5,7 procent.

Kostnaden för gymnasieskolan uppgick 2000 till 22,4 miljarder kronor, en ökning med nära 2 procent jämfört med 1999.

Andelen elever i särskolan fortsätter att öka. Elevers möjlighet att nå målen är i hög grad kopplad till utbildningens kvalitet. En majoritet av berörda föräldrar är nöjda med det stöd och den kunskap deras barn får i särskolan, liksom bemötandet de själva och barnen får.

I Skolverkets rapport *Kvalitet i särskolan – en fråga om värderingar* uppges att kvaliteten i undervisningen kan relateras till i vilken utsträckning kommuner, skolor och lärare har strategier, planer och mål och därigenom en gemensam verksamhetsidé om hur undervisningen bör bedrivas. Skolverkets studie visar att rektorer och lärare upplever en bristande kommunal planering för särskolans organisering. Även undervisningen i särskolan saknar ibland tydlig planering. Kortsiktiga mål snarare än långsiktiga strategier styr undervisningen. Vidare uppges att särskolans verksamhet i vissa fall är mer omsorgsorienterad än kunskapsorienterad.

Vuxenutbildning

Kunskapslyftssatsningen har medfört en kraftig tillväxt av antalet utbildningsplatser och studerande. Mellan läsåren 1996/97 och 2000/01 har en fördubbling av antalet studerande skett. Läsåret 2000/01 deltog cirka 317 000 personer i kommunal vuxenutbildning. Jämfört med föregående år är det en minskning av antalet studerande med drygt 4 procent. Andelen studerande över 45 år har dock ökat. Särskilt stor har ökningen varit för personer över 55 år.

Studerande inom gymnasial vuxenutbildning och påbyggnadsutbildning slutförde sina studier i högre grad än studerande inom grundläggande vuxenutbildning. Många studerande inom grundläggande vuxenutbildning har individuella mål med sina studier på en lägre nivå än vad som ger betyg vid kursens slut vilket kan förklara vissa av studieavbrotten.

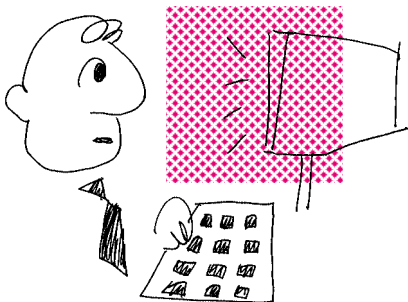
Andelen studerande med Mycket väl godkänd i betyg har ökat under läsåret 2000/01. Kvinnorna har i genomsnitt högre betyg än männen. Läsåret 2000/01 hade 10,3 procentenheter fler kvinnor än män betygen Väl godkänd och Mycket väl godkänd.

Den kommunala vuxenutbildningen har utvecklats mot en ökad individualisering och flexibilitet och därmed också ökat möjligheterna för personlig måluppfyllelse.

Den totala kostnaden för kommunal vuxenutbildning uppgick 2000 till 6,4 miljarder kronor, en minskning med 3 procent jämfört med 1999.

Antalet studerande i svenska för invandrare (sfi) var 37 322 under läsåret 2000/01. Jämfört med föregående läsår innebär det en ökning med 9 procent. De flesta kommuner anordnar svenska för invandrare i egen regi, oftast i anslutning till den kommunala vuxenutbildningen. Andelen kommuner som lägger ut verksamheten på annan anordnare, t.ex. folkhögskola eller studieförbund fortsätter att öka svagt. Antalet lärare omräknat till heltidstjänster inom den kommunala vuxenutbildningen har minskat något jämfört med föregående läsår. Läsåret 2000/01 hade 80 procent av lärarna inom svenska för invandrare pedagogisk utbildning, vilket är en liten minskning jämfört med föregående läsår. Många lärare inom svenska för invandrare saknar utbildning i svenska som andraspråk.

Kommunernas totala kostnader för sfi 2000 uppfick till 687 miljoner kronor, vilket är en ökning med 14 procent jämfört med 1999.

Denna skrivelse innehåller uppgifter om bland annat kommunsektorn i samhällsekonomin, kommunernas och landstingens ekonomiska resultat, sysselsättning, utjämningsystemet, kommunala entreprenader och nettokostnader för några verksamhetsområden. Dessutom finns en redovisning av olika kommunala verksamheter, vilken främst omfattar hälso- och sjukvård, socialtjänst, barnomsorg, skola och vuxenutbildning och hur dessa utvecklats i förhållande till de nationella mål som finns uppsatta för respektive verksamhet.

REGERINGSKANSLIET

Finansdepartementet

103 33 Stockholm, Telefon 08-405 10 00
www.finans.regeringen.se